

Pentekening van Pieter Bruegel de Oude uit 1557.
In de middeleeuwen waren grote vissen ook echt groot...

Wie veel vist kan veel verhalen

De mens mag graag verhalen vertellen; sterke verhalen, zielige verhalen en mooie verhalen. De visser is daar geen uitzondering op en vooral in de categorie sterke verhalen blinkt hij of zij uit.

Tekst en illustraties Frans Collignon

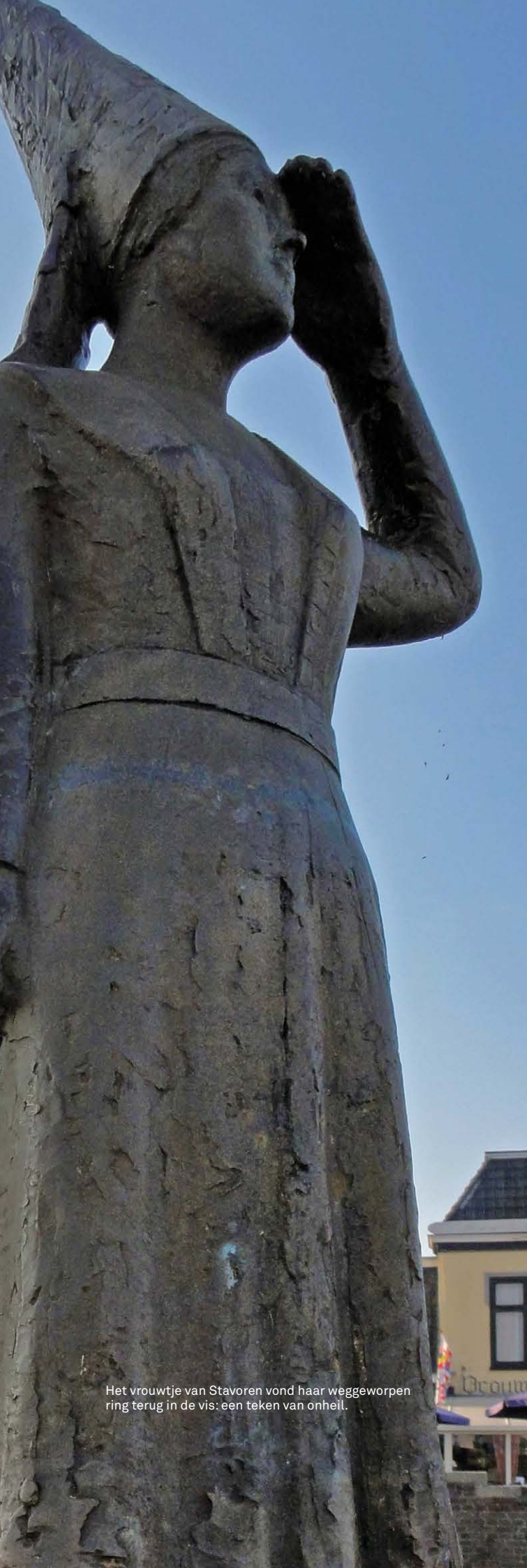
Helaas worden er steeds minder verhalen verteld. De televisie heeft de rol van bron van verhalend vermaak overgenomen. Als vader begint met: "Jongens, ik weet nog een mooi verhaal," wordt hem met hevig gesis de mond gesnoerd omdat het blauwe oog de volle aandacht eist. In het verleden toen iPad, spelcomputer, televisie en zelfs radio nog ver in het verschiet lagen, werden de onledige uren veelal doorgebracht met het luisteren naar verhalen. Overigens was dat ook de tijd dat men 's winters huiverend bij een slecht trekkend kachelkje zat, niets omhanden had en vaak zo arm was als een kerkrat. Waarmee maar gezegd wil zijn dat niet alles vroeger mooi was.

Maar de verhalen wel. Die waren niet alleen voor het vermaak, maar ook om kritiek te uiten of om van te leren. Een verhaal dat al in de middeleeuwen vele varianten

kende (er wordt wel eens wat vergeten of iets extra's bij verzonnen in het doorvertellen) gaat over een visser en zijn vrouw. Zo op het oog is het stel gelukkig getrouwd. Als de man op een avond in bed en in een filosofische bui vrouwlief vraagt waarom ze toch zo gelukkig zijn, zegt zij dat het komt omdat hij zo goed voor haar zorgt. "Elke dag verse vis, voldoende geld om brood en kleren te kopen," somt ze geduldig en liefdevol op. "Er is vast meer", dringt haar man aan en hij wijst naar zijn kruis. De hint is meer dan voldoende. Zijn vrouw staat op en spuwt hem toe dat hij verachtelijk is. "Daar gaat het toch niet om in het leven?"

Een grote

De volgende dag staat de visser vroeg op en vangt een geweldig grote vis. Hij vaart nog even verder en vindt een dode monnik in het water. Het voert te ver om op alle details

Het vrouwtje van Stavoren vond haar weggeworpen ring terug in de vis: een teken van onheil.

in te gaan, maar de monnik was door een ridder in de echte-lijke sponde betrapt en had dat met zijn leven moeten bekopen. De visser snijdt met zijn vismes het geslachtsdeel van de monnik af en vaart naar een molen. Daar haalt hij een stevige zak broodmeel. Het is dan inmiddels tijd om naar huis te gaan. Eenmaal aan wal smeert hij zijn handen en gezicht in met meel, slingert de vis op zijn rug en stapt naar huis. Daar vertelt hij dat het een harde strijd was om de vis te bemachtigen. "Hoe kom je toch zo bleek," vraagt de vrouw. "Tja, antwoordt de man, het is niet belangrijk, want we hebben te eten, maar in de strijd heeft de vis mijn geslachtsdeel eraf gebeten." En hij haalt het klokkenspel van de monnik tevoorschijn. Even is de vrouw perplex, maar dan begint ze te schelden dat het nu een waardeloze man voor haar is. De visser gaat zitten, slaat de benen over elkaar en zegt: "Vrouw, waar hadden wij het gisteren over?"

Variaties

De variaties op dit verhaal zijn velerlei, maar de kern blijft de visser die zijn vrouw bedot door te doen of hij van zijn mannelijkheid is beroofd. En natuurlijk komt het allemaal goed. In dit geval omdat de vrouw, die de visser wil verlaten, op zijn verzoek diep in zijn hemdslippen tast om nog wat geld te pakken voor de reis. Als zij verbaasd vindt wat er niet meer hoort te zijn, kreunt de visser dat zijn gebeden zijn verhoord. En ze leefden nog lang en gelukkig. Dit verhaal wordt door de geleerden gezien als een protest tegen de door de kerk opgelegde strikte moraal in die tijd.

Vrouwtje van Stavoren

De meest bekende verhalen over vissers en vissen staan natuurlijk in de bijbel, maar ook in de meer profane literatuur neemt de visser en de vis een belangrijke rol in. Dat is niet vreemd. De vis is in onze contreien een belangrijke voedselbron die relatief eenvoudig is te verkrijgen en daarom speelt dit dier een voorname rol in de verhalen. Neem het vrouwtje van Stavoren. Zij was zo rijk dat niemand aan haar kon tippen. Ze was rijker dan alle kooplieden bij elkaar, maar ze was ook ontevreden. Ze dwong een kapitein van een van haar schepen een lading graan overboord te kieperen omdat ze die waardeloos vond. In reactie op de kritiek wierp ze haar ring in de zee en zei dat ze pas tot de bedelstaf zou geraken als ze die ring zou terug zien. Iedereen voelt het al aankomen en ja hoor, daar werd een vis opgediend met in zijn maag de ring. Het verhaal van Stavoren is niet zo oud. Voor de eerste keer is het een kleine tweehonderd jaar geleden opgetekend en gaf het verval weer van Stavoren ten gunste van steden als Amsterdam. Het motief van een weggeworpen ring die terugkeert in een vis, is echter veel ouder. Bijna tweënhalfduizend jaar ouder om precies te zijn. Bij de schrijver Herodotus in het oude Griekenland was de ring die in de vis terugkeerde, ook een teken van naderende tegenspoed. De vis als onheilsbode is een bekend gegeven. Steevast weet men na een tsunami of aardbeving te vertellen dat de vissen al een week van slag waren en samschoolden in ondiep water. Het zou natuurlijk wel handiger zijn als men dat van tevoren zou zeggen. **V**